

נמר חדש

שמו של המוסף הסיפורי הקודם של העולם הזה היה, למי שכבר שכן, נמר של נייר. ערך אותו דן עומר. שאותו לא שכח איש, לא אלה שוכנו לדיברי שכן שלו ולא אלה שאותם דן ברותחין, שכן האיש היה בעל הערפות ושנאות כרורות. מפורשות ובלתימתפרשות. מתוך חיבה לאיש והוקרה לזיכרו שנקלנו לקרוא גם למוסף זה כשם קודמו. אבל העט עמד בסירובו. יותר מדי התחלה חדשה, אחרת כאן. היא איפוא כך: דף חדש. בלי ימרות וכלי חידודי לשון.

דף זה מה הוא בא לחיש? ובכן, קודם-כל הוא בא לחדש מוסף לסיפור, לאמנות, לתרבות, בשבועון הוותיק ביותר בישראל, שבועון שימיו כמעט כימי המדינה ואשר בלעדיו לא ייתכן כתובת של העיתונות הישראלית. לחדש גם זאת, שהמוסף לא יהיה הפעם בימתיחודי, כי אם אכסניה פתוחה. אולי לא לכל דיכפין אך בוודאי לכל מי שיש לו מה לומר בתחומים שהוא עוסק בהם ואשר דבריו ראויים שישמעו. כלומר, אכסניה פתוחה ליוצרים, לסוגיהם ולמיקצור עותיהם, פתוחה להערכה של המתווה והערכה מחדש של המלאי או המצאי, פתוחה למידע הארץ ומחוצה לה, פתוחה לפרספקטיבות משה נות ולהרגשים שונים — הכל לפי העין הרואה והמתרשמת והידי הכותבת.

טוב ויפה. אבל קצת יותר מדי נמלץ. קצת סתמי מדי. בנקשה לפרט קצת. את מי תתקפז? עם מי תלכי? האם עוד חבורה? מה יהיה הסיגנון? ובכן, לשאלה האחרונה: לא כאסה. לשם כך די כהחלט כמוספים, בכיתביהעת ובמקומונים הקיימים.

אמרנו, לא כאסה" אבל חובה להבהיר מיד: כן כאסה כלפי הכסחיסטים למיניהם, כלפי אותם שנטלו להם וכותל-אלהם לשפוט, להרוץ לשון רדיו, לרכל, לסלק חשבונות, לפרוע ולהיפרע. כן כאסה כלפי אויביה של התרבות הישראלית, החילונית, הליברלית, הנאורה, המסרבת לחזור בתשובה לבאנטיניות או ריאקציוניות.

ומדוע "זכות לאלהים"? האין לכל אחד זכות מיפשת בניניו סיפיות, אמנות? ודאי — כאמבטיה. כדי לחרוץ דין בפומבי בניניו סיפיות ואמנות דרושה מידה מסוימת של השכלה — אל ניבהל מפני המלה הלא-אופנתית! — נקיודרת וכשרה-בבנתה.

מה ניתן לעשות כנגד אותם שאין להם כל אלה או אף מקצת מזה, והם מתעקשים להתמיד בשלהם?

מעט יותר ממה שנוח ורצוי להם. תן לי דוגמה אחת.

נהה, מה תאמר על באלון מנופח זה המסיח לפי תומו (טומטומו). היה רטוש "ל נוהג לומר", כי עד לפני זמן-מה סבר שמשורת פלוגית "הירה ומרכת-מילים", וכן שהיא "הפכה להיות בלתי-קריאה לחלוטין", וכעבור זמן, אחרי מותה של אותה משורת אומללה, קם וגילה באותם שירים עצמם שפסל פסילה כה נחרצת לפני מותה, שהמשורת הגיעה כהם, "לשיאים שכמוהם לא ידעה השירה העברית אולי מאז התנ"ך, "וכי את שירתה ניתן רק להשוות ל...רוח-אלוהים, אם יורשה לי לחוות דעה אישית". האם נאמר עליו על מומחה אישי זה לרוח-אלוהים, שהוא בעל חזון כל יתואר? — לא, כמדומה שלא. אולי, שהוא בעל תואר "ב"א, מ"א) — נחזה? — לא, גם זה לא. שהוא מקורי עד כדי להדהים? בעל "פואטיקה" מהפכנית? — לא. חורר כושר הבחנה עילאי בין משורר המצוי (עדיין) במצב מאונך לבין זה המצוי כבר, להוותו, במצב מאוזן? — אתה מתקרב מאוד, אבל עדיין לא הגעת. נאמר עליו, אם תורשה גם לי חוות-דעת אישית, שאיש מבולבל ומשתאה ממין זה רצוי שלא יכתוב דיברייביות ואם רוח ביטנו מצווה לו: כתוב. רצוי שיימצא עורך אנין אשר ייעץ לו לגנון את הדברים כמגירת שולחנו עם שאר פרחים מיובשים וכתיביידי צומקים. שהרי את הסגולות הדרושות למבקר כבר מנינו: השכלה, הגינות וכושר-הבחנה. אולי נוסף עתה עוד אחת: אמנות.

ומה בדבר הכושר לחרוז סגנוניקה עם סמויטיי קה וסימביוזה? ומה בדבר "תימון מאניפולאטיווי של התייחסויות ואייהתיחסויות", ועולם שאינו מציית לקודיפיקאציות מימטיות", שאותם מצאנו בעיתון(ערב)?

לא, זה לא הכרחי. ואת העורכים שכחת? מה בדבר כל אלה שבלעדיהם לא היו אותם באלונים מנופחים, כדבריו, מסגולים לפרסם את הגיגיהם ומערכי רוחם? האם על אלה לא תאמר מילה?

אומר, אבל לא היום, לא עכשיו. וכור, דף חדש כאן ולא דף אחרון. ורק זה אומר כינתיים, מכורח ההגינות: יש בהם, ואם גם לא רבים, העושים מלאכתם נאמנה, שנה אחר שנה, שנים רבות, בתנאים לא-קלים ותחת לחץ כבד. אבל גם זה אומר: לברית בין הבתרים והמבתרים, קרי: העיתונים, שמאיהם ואשמאיהם, לא ניתן ידנו. כלומר, לברית שעל פיה מותר לכל אדם לנבל פיו ככל העולה על דעתו כנגד חברו. בתנאי שזה אינו נושא תעודת-יקיר של העיתון המתחרה או מכה בקורש באותו עיתון.

רשימה שאי-אפשר היה לפרסם במקום אחר

ובאותו עניין, באחת החבורות של סימן קריאה (מס' 11, ליתר דיוק) הופיעה רשימה של ניסים קלדרון, מי שכבר היתה לי ההזדמנות לומר עליו שהוא אחד המבקרים האינטליגנטיים והפרובוקאטיביים ביותר בשדותיה המשמימים של הביקורת העברית. הרשימה פותחת בהערה כי נמסרה למערכת הארץ, כתגובה על רשימת-ביקורת (קטלנית מן הסתם) שפרסם מבקר-התיאטרון של עיתון זה, מיכאל הנדלולץ, על ההצגה סורגים. לדיברי קלדרון, הושבה לו הרשימה בשם המערכת בידי גרעון סאמט בלוויית הערה כי תפורסם רק אם תקוצץ בשלש. כדבר הזה קרה גם את המשורר שימעון צמרת בכנאו להגיב על התקפה פרועה וגסתירוח של בנימין גלאי, יקיר מעריבי, על סופרים שביקשו לערוך שביית-מחאה כנגד אלימות המישטרה. בשני המיקרים לא נתפרסמו הרשימות בעיתון התוקף. רשימתו של קלדרון נתפרסמה, כאמור, בסימן קריאה, ואילו זו של צמרת — בהעולם הזה.

לכל מעשה חריג, לא-שיגורתי, שלא "כהר" גלו", יש — אני מדבר כמובן מנסיני שלי — "קש אחרון". הקש האחרון שהביא, באשר לי, למחשבה בדבר הצורך בנימה חדשה זו היה המעשה בצמרת, שהזכיר לי את מה שאירע לקלדרון.

במקום שאומר את דברי שלי בנושא זה, מוטב שאנכי לניסים קלדרון להשמיע את שלו: "...הרבה יותר חשוב וחמור הוא המשורר לי ואשמור לך בעיתונות הישראלית, אצל אנשים שוויכוח חופשי הוא מיקצועם. אתה יכול לכתוב ככל העולה על רוחך על כל מלך וכל קבצן, רק

אל תגע בעיתון אחר. הפרה הקדושה היחידה בעיתונות הישראלית היא העיתונות הישראלית. יש כמה יוצאים מהכלל, אבל זה הכלל. התוצאה היא שאם (מכל סיבה שהיא, ולו גם מוצדקת) נחמסת בפניך הדרך לדיון בעיתון שפתח בדיון — לא יהיה דיון. גם כשהמדובר בוויכוח עם אדם וגם כשהמדובר בוויכוח עם מוסד ציבורי. יש לזה הרבה סיבות, שלא את כולן אני יודע... לפעמים זה מקורות אינפורמציה ותן וקח שבין קולגים: לפעמים זה ענייני כסף ופירסומת ולוחות כפולים; ותמיד זו החשבון והפחד שלא חשוב מה מקורם, אבל כשהם מופיעים בעיתונות הם מזוהמים יותר מאשר בכל מקום אחר."

ניסים קלדרון, אתה מוזמן לכתוב בנימה זו ככל העולה על רוחך, על כל קבצן וכל מלך, ועל מעמד הביניים, כולל זה שבעיתונים אחרים.

נתן דף

קחת המרד

ובימים ההם (האלה) אין מלך בישראל. ודומה שכל שקטן מיספרם של הטוענים לכתר מלכות, כן רב מיספרם של ספיי-מבקרים ונמר שותרצנונטיים וסתם נושאי-כלים מקלמסים בקולמוס ומפלמסים-בפולמוס המתאווים לנופף במקל ובגור, על פי השיטה הידועה של המקל והגור, ומבקשים שעל פיהם יישק כל דבר (ועל אף הריח). כך אחד אמנון נכות מבקש להיות נורצווייל ואחד ברנתא מבקש להיות בורצווייל ואחד הנדלולץ מבקש להיות הורצווייל (לתיאט' רון) ואילו עמיתו ציפר מבקש דווקא להיות צורצווייל (למכש הדפוס), וכל קוצו של יוד מבקש להיות קוצו של יורצווייל דווקא. דומה, שכל מי שאינו יודע לעשות כזית מבקר פיט, אם יורשה לערוך מחרש את פסוקו המפורסם של ברנרד שו.

וכמיספר חוריקיהעט וחוגריו כן מיספר המורד רים. קדחת המרד פשתה בארץ, וכל איש ישר-כעיניו מורד ומתמרר. איש-איש ומיירו על גבו כמירדעת זו שעל גב החמור. כך מורד אהרון שבתאי — בעל החרא. מוות (לא ייאמן, אך זה שם קובץ שיריו) הנודע כשערים, ובעיקר כחורים — ומורד אייל מגד — נין ונצר למיישפחת מורדים ידועה; מורד אילן שיינפלד מידוענו, אף

עופר ללוש. "דיוקן עצמי". תחריט (צילום: מנוחה ברפמן)

הוא בעל "חרא, מוות" קטן משלו דמתקרי שופרא, ומורד על-אונסו יאיר הורביץ (המשותף לנו שמרדנו כדור שקדם לנו", ואפילו ישראל פינקס הנחבא אל הכלים נאנח ומורד, או כמעט. לזכותו ייאמר לפחות זה, שהוא כולל גם את עצמו בין אלה שהוא קם עליהם.

מיציות מרוד של מורדים ממעש. שהרי כל אלה ודומיהם (ועם מי שלא הזכרתי הסליחה) אינם מנחם בגינים (להזכירכם: מחבר המרד) או סופרים אשר, בלשונו של פינקס, שילמו כלשהו בעד זכות המרדה שלהם. לא, צפיחיות ברבש ונערי אבא-אמא אמונים על אנשי-שלומים ויחסי-ציבור, טוגנים שמן האקרימה ואתרונים שחברי-רות-חבורות של חסידים שומרות על פיטמותיהם, נהנתים מרושני עונג עצמם, גוליייתים של המקומון וגוליברים של הסאלון, איברי ההשמצה המסתתרת והמכה מתחת לחגורה, מין אופנתי המשחק באידיאלוגיות וב"פואטיקות" ומקום טוב-במצע העושה תורתם של א"ב היושע, חיים גורי ועמוס עוז עץ-חיים למחזיקים בה. חיים, משמע: חיים טובים, שאינם חסרים דבר, ששכרם וכבודם בצירים.

לא אצי"גים, לא רטושים, לא אבות ישרונים או ז'בוטנינסקים, ביאליקים וטשרניחובסקים, אף לא שימעון צברים ומקסים גילנים, להבדיל. המשותף להם, שבלעדי אלה שהם מורדים כנגדם לא היה להם אפילו כנגד מי למרוד.

האלה מורדים ייקראו לא, עד כדי כך עז לא היגענו במימסד. לא, לא במרד עסקינן כאן, כי אם כמה שהצרפתים מכנים בלשונם הנאוה: MERDE. ובלאדינו, אם איני טועה: MERDA, ויש טוענים: MIERDA.

הוא שאמר המשורר: חאראמוות.

קדרום לחפא"ן בו

הנסיעה אומנם כבר היתה-כלא-היתה אבל מוטב מאוחר מאשר לעולם לא. שכן, התופעה היא תופעה, ממש כדרך שהשושן של גרטורד שטיין הוא שושן, או ורד. עוברת. סח לי משורר מיירידי, חבר מרכז פא"ן בישראל, כי קיבל פתשגן בזה הלשון מאת אותו גוף מכובד: (א) בנינינו הרישמיים לקונגרס ה-48 של פא"ן בניירורק (ינואר 1986) הם ט' כרמי ועמוס עוז. (ב) הוחלט להעלות את דמי-החבר לשנת תשמ"ז ל-5,000 שקל.

כך, בפשטות, "החלט" מי החליט ומדוע החליט מה שהחליט. דבר זה לא פורש באותו פתשגן, ובעצם אין בכך כדי להפתיע: ט' כרמי ועמוס עוז הם צליינים וותיקים בקריית-ספר שלנו, ולא ייפלא כי גם הפעם הוחלט, כי הם יהיו שליחי הציבור וראשי המדברים. ורק פלא הוא שנתרצו שוב ונסעו. אבל עזר פליאה קטנה כאן, שהרי מן הרשימה נעדר הפעם שמו של צליין חילוני ותיק שלישי, הלא הוא אהרון מגד חדרת האקדמיה. מה קרה? האם עייף, חס וחלילה, משוט בארץ על חשבון הבארון?

מי שעזר לא עיף הוא ירדנו המשורר — המרפקים של המדינה — ט' כרמי. בעיתונות כבר התבשרנו כי סידר לעצמו הזמנה לאוניברסיטת ייל, בה יורה דיעה סמסטר אחד בשירת מיי-הביניים. מסתבר כי לא התבטל שם בעת כינוס פא"ן. יגיעת ומצאת — תאמין, ובכלל, דעתו של כותב שורות אלה היא, כי אילו נמצא למדינת ישראל מליץ-יושר בעל כישוריו הפירסומאיים של ט' כרמי לא היה לה מה לראוג בדבר תדמיתה כגויים. חבל שהוא חוסך ממנה תרומתו זו.

אשר לעזו, לא נתפלא אם נשמע שגם הוא כבר אורז או עתיד לארוז את מיוודותיו לעוד מסע הרפתקאות מו"לי מופלא.

אורזו המיוודות.

לא ייאמן

בעיתון אנו קוראים כי הסופר יורם קניוק זכה בתביעה שהגיש נגד בימאי הקולנוע יקי יושע על נסיונו של יושע, "לנשל" (כך בעיתון) אותו מן הזכויות לתסריט של אדם בן כלב על פי סיפורו של קניוק.

בתגובה לפסק-הדין אמר הסופר המקטר (לא רק במקטרת): "לא ייאמן כמה פסק-הדין הוא לטובתי".

אכן, לא ייאמן. הננו להצהיר בזה כי עד שלא נראה אותו, את פסק-הדין, בעניינו ממש, לא נאמין גם אנחנו, קטני-אמונה שכמותנו, עד כמה פסק-הדין הוא לטובתו של קניוק. לא. אנחנו פשוט מסריבים